

Верховний
Суд

«Судова практика з питань оспорювання правочинів і застосування судом норми статті 13 ЦК про зловживання правом»

23 квітня 2021 року

Верховний
Суд

Постанова КЦС ВС від 06.03.2019 по справі № 317/3272/16-ц.

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80363827>

Поділ спільного майна подружжя не може використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення сплати боргу боржником або виконання судового рішення про стягнення боргу

Верховний
Суд

Постанова ОП КЦС ВС від 05.09.2019 по справі №
638/2304/17. Єдиний державний реєстр судових рішень.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84152558>

Приватно-правовий інструментарій (зокрема, ініціювання спору про недійсність договору не для захисту цивільних прав та інтересів) не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту для невиконання публічних обов'язків, звільнення майна з під арешту в публічних відносинах або створення преюдиційного рішення суду для публічних відносин

—
Верховний
Суд

Постанова КЦС ВС від 18.09.2019 по справі №
200/4202/14-ц. Єдиний державний реєстр судових
рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84746670>

Приватно-правовий інструментарій (зокрема, ініціювання третейського розгляду не для захисту прав та інтересів) не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення сплати боргу боржником

Верховний
Суд

Постанова КЦС ВС від 02.10.2019 по справі №
521/5435/16-ц. Єдиний державний реєстр судових
рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84898614>

Приватно-правовий інструментарій (зокрема, поділ спільного майна та визнання права на частку в спільному майні) не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту для невиконання публічних обов'язків, звільнення майна з під арешту в публічних відносинах або створення преюдиційного рішення суду для публічних відносин

Верховний
Суд

Постанова КЦС ВС від 09.10.2019 по справі № 522/12151/16-ц.
Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/85075251>

Переведення прав та обов'язків співвласника не може використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення сплати боржником або виконання судового рішення про стягнення боргу

Верховний
Суд

Постанова КЦС ВС від 22.11.2019 по справі № 758/12651/16-ц.
Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85903347>

Приватно-правовий інструментарій (зокрема, ініціювання спору про дійсність договору та визнання права власності на майно) не може використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення виконання судового рішення про стягнення боргу

Верховний
Суд

Постанова КЦС ВС від 03.06.2020 по справі № 318/89/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89675396>

Про розмежування зловживання матеріальними та процесуальними правами КЦС ВС зазначив на необхідність розмежовувати зловживання процесуальними правами та зловживання матеріальними (цивільними) правами. Вказані правові конструкції відрізняються як по суті, так і за правовими наслідки щодо їх застосування судом. При зловживанні процесуальними правами суд має право залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання, позов, чи застосувати інші заходи процесуального примусу. Натомість правовим наслідком зловживання матеріальними (цивільними) правами може бути, зокрема, відмова у захисті цивільного права та інтересу, тобто відмова в позові.

Верховний
Суд

Постанова КЦС ВС від 07.10.2020 по справі № 755/17944/18.

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92315178>

Фраудаторний правочин. Правопорядок не може залишати поза реакцією такі дії, які можуть хоч і не порушувати конкретних імперативних норм, але бути недобросовісними та зводитися до зловживання правом.

Договором, що вчиняється на шкоду кредиторам (фраудаторним договором), може бути як оплатний, так і безоплатний договір. Застосування конструкції «фраудаторності» при оплатному цивільно-правовому договорі має певну специфіку, яка проявляється в обставинах, що дозволяють кваліфікувати оплатний договір як такий, що вчинений на шкоду кредитору. До таких обставин, зокрема, відноситься: момент укладення договору; контрагент з яким боржник вчиняє оспорюваний договір (наприклад, родич боржника, пасинок боржника, пов'язана чи афілійована юридична особа); ціна (ринкова/неринкова), наявність/відсутність оплати ціни контрагентом боржника

Верховний
Суд

Постанова КЦС ВС від 18.11.2020 по справі № 569/6427/16-ц.

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93053362>

Можливість визнавати недійсним правочин, який вже рішенням суду визнано дійсним.

Тлумачення статті 220 ЦК України свідчить, що рішення суду про визнання договору дійсним при недодержанні сторонами вимоги закону про нотаріальне посвідчення договору «зцілює» тільки таку ваду як відсутність нотаріального посвідчення договору. І, відповідно, не виключається визнання договору недійсним, який був визнаний дійсним внаслідок відсутності його нотаріального посвідчення, як такого, що вчинений на шкоду кредитор (франдаторний договір). Приватно-правовий інструментарій (зокрема, визнання договору дійсним внаслідок відсутності його нотаріального посвідчення) не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення сплати боргу (коштів, збитків, шкоди) або виконання судового рішення про стягнення боргу (коштів, збитків, шкоди), що набрало законної сили.

Верховний
Суд

Постанова ОП КЦС ВС від 14.12.2020 по справі № 569/11722/16-ц.

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93564592>

Застосування статті 13 ЦК при вирішенні трудових спорів.

У приватному праві, частиною якого є трудове право, недійсність може стосуватися або «вражати» різноманітні договори, не є винятком й колективні договори. При цьому для трудового законодавства є характерним, з урахуванням того, що імперативні норми гарантують не тільки мінімальні соціально-трудові стандарти, але і визначають підстави нікчемності договорів (їх умов) у сфері праці. В частині другій статті 5 Закону України «Про колективні договори і угоди» передбачений спеціальний випадок нікчемності умови колективного договору у разі, коли відповідна умова погіршує порівняно з чинним законодавством становище працівника;

Верховний
Суд

Постанова Верховного Суду від 24 лютого 2021 року у справі №
757/33392/16 Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95213197>

Правочином, що вчиняється на шкоду кредиторам (франдаторним правочином), може бути як односторонній, так і двосторонній чи багатосторонній правочин. Застосування конструкції «франдаторності» при односторонньому правочинові має певну специфіку, яка проявляється в обставинах, що дозволяють кваліфікувати односторонній правочин як такий, що вчинений на шкоду кредитору. До таких обставин, зокрема, відноситься те, що внаслідок вчинення одностороннього правочину відбувається унеможливлення звернення стягнення на майно боржника чи зменшується обсяг майна.

Верховний
Суд

Постанова Верховного Суду від 10 лютого 2021 року у справі №
754/5841/17 Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94938438>

Приватно-правовий інструментарій не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення сплати боргу (коштів, збитків, шкоди) або виконання судового рішення про стягнення боргу (коштів, збитків, шкоди), що набрало законної сили. Про зловживання правом і використання приватно-правового інструментарію всупереч його призначенню проявляється в тому, що: особа (особи) «використовувала/використовували право на зло»; наявні негативні наслідки (різного прояву) для інших осіб (негативні наслідки являють собою певний стан, до якого потрапляють інші суб'єкти, чиї права безпосередньо пов'язані з правами особи, яка ними зловживає; цей стан не задовольняє інших суб'єктів; для здійснення ними своїх прав не вистачає певних фактів та/або умов; настання цих фактів/умов безпосередньо залежить від дій іншої особи інша особа може перебувати у конкретних правовідносинах з цими особами, які «потерпають» від зловживання нею правом, або не перебувають); враховується правовий статус особи /осіб (особа перебуває у правовідносинах і як їх учасник має уявлення не лише про обсяг своїх прав, а і про обсяг прав інших учасників цих правовідносин та порядок їх набуття та здійснення; особа не вперше перебуває у цих правовідносинах або ці правовідносини є тривалими, або вона є учасником й інших аналогічних правовідносин).